A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2011. november 17. *

A C-496/09. sz. ügyben,

az EK 228. cikk alapján kötelezettségszegés megállapítása iránt a Bírósághoz 2009. november 30-án,

az **Európai Bizottság** (képviselik: L. Pignataro, E. Righini és B. Stromsky, meghatalmazotti minőségben)

felperesnek

az **Olasz Köztársaság** (képviselik: G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítői: F. Arena és S. Fiorentino avvocati dello Stato)

alperes ellen

benyújtott keresete tárgyában,

* Az eljárás nyelve: olasz.

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök, Juhász E., G. Arestis, T. von Danwitz és D. Šváby (előadó) bírák,

főtanácsnok: V. Trstenjak,
hivatalvezető: A. Impellizzeri tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. május 12-i tárgyalásra,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Keresetlevelében az Európai Közösségek Bizottsága azt kéri a Bíróságtól, hogy:

– állapítsa meg, hogy az Olasz Köztársaság, mivel nem fogadta el a C-99/02. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén, az Olaszország által a foglalkoztatás támogatása érdekében nyújtott támogatásról szóló [nem hivatalos fordítás], 1999. május 11-i 2000/128/EK bizottsági határozatban (HL 2000. L 42., 1. o.) jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősített támogatásoknak a kedvezményezettekkel való visszatérítettése tárgyában hozott ítéletben foglaltak teljesítéséhez szükséges valamennyi intézkedést, az Olasz

Köztársaság nem teljesítette az e határozatból, valamint az EK 228. cikk (1) bekezdéséből eredő kötelezettségeit;

– kötelezze az Olasz Köztársaságot, hogy fizessen a Bizottságnak eredetileg napi 285 696 euróban meghatározott, később napi 244 800 euróra mérsékelt kényszerítő bírságot a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltak teljesítésének késedelme miatt, a jelen ügyben hozott ítélet kihirdetésének napjától kezdődően az említett Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltak teljesítéséig;

– kötelezze az Olasz Köztársaságot, hogy fizessen átalányösszeget a Bizottságnak, amely megfelel egy eredetileg napi 31 744 euróban meghatározott, később napi 27 200 euróra mérsékelt összeg, valamint a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet és a jelen ügyben hozott ítélet kihirdetése között a 2000/128 határozatot illetően fennálló jogsértés napjai száma szorzatának; továbbá

– kötelezze az Olasz Köztársaságot a költségek viselésére.

I – A jogvita előzményei

2 1999. május 11-én a Bizottság elfogadta a 2000/128 határozatot, amely rendelkező részének 1–4. cikke a következőképpen szól:

„1. cikk

(1) Az Olaszország által a munkavállalók képzési vagy munkaszerződéssel történő foglalkoztatására 1995. november óta jogellenesen nyújtott, a 863/84, 407/90,

161/91 és 451/94 törvény szerinti támogatások összeegyeztethetők a közös piaccal és az EGT-megállapodással annyiban, amennyiben a következőkre vonatkoznak:

– új munkahelyeknek a kedvezményezett vállalkozásoknál történő létrehozására olyan munkavállalók érdekében, akik a foglalkoztatásra nyújtott támogatásokra vonatkozó iránymutatás értelmében még nem rendelkeztek munkahellyel, vagy korábbi munkahelyüket elveszítették,

– a munkaerőpiacra való beilleszkedés vagy újrabeilleszkedés területén különös nehézségekkel küzdő munkavállalók felvétele. A jelen határozat alkalmazásában »a munkaerőpiacra való beilleszkedés vagy újrabeilleszkedés területén különös nehézségekkel küzdő munkavállalók« a 25 évnél fiatalabbak, az egyetemi oklevéllel rendelkezők 29 éves koruk végéig, valamint a tartósan munkanélküliek, vagyis akik legalább egy éve munkanélküliek.

(2) A képzési és munkaszerződések útján nyújtott, az (1) bekezdésben szereplő feltételeknek nem megfelelő támogatások összeegyeztethetetlenek a közös piaccal.

2. cikk

(1) Az Olaszország által a 196/97 törvény 15. cikke alapján a képzési és munkaszerződések határozatlan idejű szerződéssé való átalakítására nyújtott támogatások összeegyeztethetők a közös piaccal és az EGT-megállapodással, feltéve hogy e támogatások megfelelnek az új munkahelyek létrehozását előíró, a foglalkoztatási támogatásokra vonatkozó iránymutatásban meghatározott feltételnek.

Valamely vállalkozás személyi állományának létszámát az átalakítás tárgyát képező munkahelyek, valamint a határozott időre szóló szerződésekkel létrehozott vagy a tartósság bizonyos fokát nem garantáló munkahelyek levonásával kell megállapítani.

(2) A képzési és munkaszerződések határozatlan idejű szerződésekké való átalakítására nyújtott, az (1) bekezdésben szereplő feltételnek nem megfelelő támogatások összeegyeztethetetlenek a közös piaccal.

3. cikk

Olaszország meghozza az ahhoz szükséges valamennyi intézkedést, hogy a kedvezményezettek visszatérítsék az 1. és 2. cikkben szereplő feltételeknek nem megfelelő, jogellenesen nyújtott támogatásokat.

A visszatéríttetést a nemzeti jogban szabályozott eljárásoknak megfelelően kell lefolytatni. A visszatérítendő összegek után kamatot kell fizetni attól az időponttól kezdve, amikor ezen összegeket a kedvezményezettek rendelkezésére bocsátották, a tényleges visszatérítésig. A kamatot a regionális célú támogatások keretében nyújtott szubvenció-egyenérték számításához alkalmazott referencia-kamatláb alapján kell számítani.

4. cikk

Olaszország a jelen határozat közlésétől számított két hónapon belül közli a Bizottsággal a határozatban foglaltak teljesítése érdekében hozott intézkedéseket.”[nem hivatalos fordítás]

II – A fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet

3 A Bizottság 2002. március 15-én az EK 226. cikk és az EK 88. cikk (2) bekezdésének második albekezdése alapján kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetet terjesztett elő az Olasz Köztársaság ellen, amely arra irányult, hogy a Bíróság állapítsa meg, hogy az Olasz Köztársaság az előírt határidőre nem hozta meg a 2000/128 határozatban jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősített támogatásoknak a kedvezményezettekkel való visszatérítésével szükséges valamennyi intézkedést, illetve hogy e tagállam mindenesetre nem tájékoztatta őt a meghozott intézkedésekről.

4 A Bíróság a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélete rendelkező részének 1) pontjában a következőket mondta ki:

„Az Olasz Köztársaság – mivel az előírt határidőre nem hozta meg a 2000/128 határozatban jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősített támogatásoknak a kedvezményezettekkel való visszatérítéséhez szükséges valamennyi intézkedést – nem teljesítette az említett határozat 3. és 4. cikkéből eredő kötelezettségeit."

III – A pert megelőző eljárás

5 A fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet nyomán és a visszatérítési eljárás felgyorsítása érdekében a Bizottság a 2004. július 7-i levelében meghatározta azokat a feltételeket, amelyek között a visszatérítést le kellett folytatni. Mivel az olasz hatóságok nem válaszoltak, 2004. december 7-i levelében tájékoztatást kért a visszatérítési eljárás állásáról.

6 A 2005. február 28-i, április 12-i, június 28-i és augusztus 19-i tájékoztatás adására vonatkozó felhívásai nyomán az Olasz Köztársaság arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy 588 vállalkozás részesült 500 000 eurót meghaladó összegű támogatásban, illetve 871 vállalkozás részesült 250 000 és 500 000 euró közötti összegű támogatásban, valamint hogy 2005. szeptemberben az 1457-ből 1009 vállalkozásnak küldtek visszatérítési meghagyást, amelyek közül számos ellen jogorvoslati kérelmet terjesztettek elő a kedvezményezett vállalkozások.

7 Az Olasz Köztársaság kérésére a Bizottság 2005. október 27-i levelében beleegyezett abba, hogy az 1995. novembert követően nyújtott támogatásokat ne térítsék vissza, amennyiben e támogatások munkavállalók ez utóbbi időpontot megelőző felvételére vonatkoztak. Ezen alkalmat kihasználva a Bizottság tájékoztatást kért az említett tagállamtól arról, hogy 448 vállalkozásnak miért nem küldtek még visszatérítési meghagyást, valamint hogy mekkora összeget térítettek már vissza, illetve mekkora összeg visszatéríttetésére nem került még sor; e kérdéseit a 2005. december 9-i levelében megismételte.

8 Miután az Olasz Köztársaság arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy 62 vállalkozást ki kellett zárni a visszatéríttetési eljárásból, ezen intézmény a kizárás okairól kért információt az érintett tagállamtól arra tekintettel, hogy a vizsgálati eljárásokat már 2005 előtt le kellett volna folytatni, továbbá megismételte a visszatéríttetési eljárás állására vonatkozó kérdéseit.

9 2006. március 29-i levelükben az olasz hatóságok arról tájékoztatták a Bizottságot, hogy további 113 vállalkozást kizártak a visszatéríttetési eljárásból, továbbá beszámoltak arról, hogy 363 esetben terjesztettek elő bírósági jogorvoslati kérelmet a visszatérítési meghagyás ellen. 2006. április 11-én és július 6-án a Bizottság megismételte a felvilágosítás és magyarázat adására vonatkozó felhívását, illetve kijelentette, hogy kész találkozni az említett hatóságokkal.

10 Ezen a 2006. július 20-án megtartott találkozón az Olasz Köztársaság bejelentette, hogy új közigazgatási szervezeti egységet hozott létre valamennyi visszatéríttetési eljárás központosítására.

11 2006. november 10-én az olasz hatóságok arról tájékoztatták a Bizottságot, hogy 1059 vállalkozással kell visszatéríttetniük összesen 444 738 911,88 eurót, amelyből 2 481 950,42 eurót már visszatérítettek.

12 2006. december 19-én a Bizottság azt közölte az olasz hatóságokkal, hogy a visszatéríttetési eljárást nem tartja kellően előrehaladottnak, és hogy az EK 228. cikk (2) bekezdése alapján lehetősége van az Európai Közösségek Bíróságához fordulni. Az olasz hatóságok 2007. március 23-i levelükben azt válaszolták a Bizottságnak, hogy a visszatéríttetendő támogatások teljes összege 519 958 761,97 euró, amelyből 1 626 129,22 eurót már visszatérítettek.

13 2007. július 19-én a Bizottság az említett rendelkezés alapján felszólító levelet küldött az Olasz Köztársaságnak, amelyben hangsúlyozta, hogy e tagállam képtelen volt egyértelműen meghatározni a szóban forgó jogellenes támogatások visszatérítésére köteles kedvezményezettek számát.

14 E felszólító levélre válaszul az Olasz Köztársaság 2007. szeptember 23-án és december 7-én arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy egyrészt az Európai Bizottság által összeegyeztethetetlennek nyilvánított egyes állami támogatásokkal kapcsolatban bizonyító erejű okiratként szolgáló nyilatkozatok megtételének módjáról szóló 2007. május 23-i

miniszterelnöki rendelet (a GURI 2007. július 12-i 160. száma, 13. o.) szerint a jogellenes és a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatásokban részesülő vállalkozások nem kaphatnak újabb állami támogatást, ha előzetesen nem nyilatkoznak arról, hogy visszatérítették az előbbi támogatásokat, másrészt letéti számlát nyitott a Banca d'Italiánál, amelyre a visszatérítettési eljárásban érintett vállalkozások visszatéríthetik a támogatásokat. Egyébiránt e tagállam arra hivatkozott, hogy a kedvezményezettek nagy száma objektív nehézséget jelent a visszatérítettés során, mivel a 2000/128 határozat 1995. novembertől kezdődően olyan új kritériumokat vezetett be a támogatások összeegyeztethetőségével kapcsolatos vizsgálatra vonatkozóan, mint a munkavállalók oklevele vagy a munkahelyek számának az új munkavállalók felvétele nyomán esetlegesen bekövetkező emelkedése.

15 2008. február 1-jén a Bizottság az EK 228. cikk (2) bekezdése alapján indokolással ellátott véleményt intézett az Olasz Köztársasághoz, amelyben tudomásul vette, hogy ez utóbbinak gyakorlati nehézségei támadtak a jogellenesen nyújtott támogatások visszatérítettésében, illetve hogy végre megindították a 2000/128 határozatot végrehajtó eljárásokat, azonban megállapította, hogy a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet meghozatalát követő több mint három év alatt a szóban forgó jogellenes támogatásoknak csak 0,5 %-át térítették vissza. Egyébiránt a Bizottság felhívta az említett tagállamot, hogy az indokolással ellátott véleménynek történő megfeleléshez szükséges intézkedéseket az annak közlésétől számított két hónapos határidőn belül tegye meg, és hozza meg az említett ítéletben foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedéseket.

16 Az olasz hatóságok válaszul különböző tényeket közöltek a Bizottsággal, és a visszatérített összeg növekedéséről számoltak be, továbbá arról, hogy elfogadták a közösségi kötelezettségek és az Európai Közösségek Bírósága ítéleteiben foglaltak teljesítéséhez szükséges sürgős intézkedésekről szóló, 2008. április 8-i 59. sz. törvényrendeletet (a GURI 2008. április 9-i 84. száma, 3. o.), amely a visszatérítési meghagyások olasz bíróságok általi felfüggesztésével kapcsolatos eljárási probléma megoldására irányul. E törvényrendelet megküldése nyomán a Bizottság 2008. május 14-i és július 23-i

levelében vállalta, hogy néhány hónapra felfüggeszti a Bírósághoz fordulásra vonatkozó döntés meghozatalát annak érdekében, hogy értékelni lehessen ezen új szabályozásnak a visszatéríttetési eljárásra gyakorolt hatását.

17 2008. szeptember 11-én az Olasz Köztársaság – miután a Bizottság felhívta, hogy a visszatéríttetési eljárás állására vonatkozó minden információt tegyen naprakésszé – olyan adatokat küldött, amelyek alapján 2008. szeptember 3-án a visszatéríttetendő támogatások teljes összege 389 712 615,57 euró, a már visszatérített támogatások összege pedig 37 508 710,80 euró volt.

18 2008. november 14-én az olasz hatóságok újabb kimutatást küldtek a Bizottságnak a visszatéríttetendő támogatások összegéről, amelyet 363 526 898,76 euróra mérsékeltek, a már visszatérített támogatások összegét pedig 43 348 730,34 euróban jelölték meg; ezúttal arra hivatkoztak, hogy a követelések tekintetében olyan társaság a végrehajtó, amely szabadon meghatározhatja a végrehajtás határidejét, és e társaságot csak a megbízatása elfogadását követő három év elteltével lehet cselekedeteiért felelősségre vonni.

19 2009. június 22-én az Olasz Köztársaság arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy a visszatéríttetendő támogatások összegét 281 525 686,79 euróra kell csökkenteni, amelyből 52 088 600,60 eurót már visszatérítettek.

20 E körülmények között a Bizottság a jelen kereset benyújtása mellett döntött.

IV – A kötelezettségszegésről

A – *A felek érvei*

21 A Bizottság az általa felhozott kötelezettségszegést illetően úgy véli, hogy az Olasz Köztársaság az indokolással ellátott véleményben szabott határidőre nem térítette vissza a jogellenesen nyújtott támogatásoknak az e tagállam 2007. március 23-i levelében szereplő teljes összegét, vagyis 519 958 761,97 eurót.

22 A Bizottság kizárja továbbá, hogy az említett támogatásokat teljesen lehetetlen volt visszatéríttetni, mivel azzal érvel, hogy egyrészt az érintett tagállam erre egyáltalán nem hivatkozott a pert megelőző eljárás során, másrészt e lehetetlenség elismerésének feltételei nyilvánvalóan nem teljesülnek a jelen ügyben. E tekintetben a Bíróság a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet 27. pontjában már kimondta, hogy az Olasz Köztársaság indokként nem hivatkozhat a visszatéríttetési eljárásban érintett vállalkozások nagy, illetve az érintett munkavállalók még nagyobb számára.

23 Az Olasz Köztársaság vitatja a visszatéríttetendő támogatások teljes összegét, és azt 251 271 032,37 euróban jelöli meg, ugyanakkor elismeri, hogy 2010. júliusra mindössze 63 062 555,46 eurót térítettek vissza, amely összeghez azonban még hozzá kell adni különböző jogcímeken beszedett 73 353 387,28 eurót, amint azt a viszonválaszhoz mellékelt DVD-n található adatok is bizonyítják.

24 E tekintetben a Bizottság a tárgyaláson elismerte, hogy a nyújtott támogatások teljes összege valóban 251 271 032,37 euró, és hogy az Olasz Köztársaság 63 062 555,46 eurónyi támogatást ténylegesen visszatéríttetett.

25 A kötelezettségszegés fennállásának vitatására az Olasz Köztársaság azzal érvel, hogy a szóban forgó jogellenes támogatások visszatéríttetése iránti eljárás olyan különleges nehézségbe ütközött, amely megfelel az ideiglenes jellegű teljes lehetetlenség feltételeinek. E tekintetben a 2000/128 határozat feltételes jellegére hivatkozik. Azt állítja továbbá, hogy az olasz hatóságok nem rendelkeztek azokkal az adatokkal, amelyek lehetővé tették volna az említett támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálatát. Egyébiránt az érintett vállalkozások tekintetében minden szükséges lépést megtett a visszatérítttetési eljárás lefolytatása érdekében. Ezenfelül a szociális terhek alóli mentességben részesülő vállalkozások összessége tekintetében vállalt kötelezettsége, valamint a jogszabályai ennek érdekében történő módosítása lehetővé tette a visszatérítttetésre vonatkozó kötelezettsége teljesítéséhez szükséges információk megszerzését, és ahhoz vezetett, hogy a visszatérített támogatások összege jelentősen nőtt. Ennek megfelelően azon időszak alatt, amelyre vonatkozóan az olasz hatóságok nem rendelkeznek a visszatérítttetési eljárások lefolytatását lehetővé tevő elegendő információval, megvalósultak a teljes lehetetlenség feltételei, amely helyzet akkor szűnt meg, amikor hozzáférhetővé váltak az ezen eljárásokhoz szükséges adatok.

B – *A Bíróság álláspontja*

26 Annak megállapítása érdekében, hogy az Olasz Köztársaság elfogadta-e a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedéseket, meg kell vizsgálni, hogy a kedvezményezett vállalkozások visszatérítették-e a jelen eljárás tárgyát képező támogatási összegeket.

27 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 228. cikk (2) bekezdése szerinti kötelezettségszegés fennálltának megítéléséhez szükséges referencia-időpont az említett rendelkezés alapján adott, indokolással ellátott véleményben megállapított határidő lejárta (lásd a C-304/02. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2005. július 12-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-6263. o.] 30. pontját és a C-369/07. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-5703. o.] 43. pontját), a jelen esetben 2008. április 1-je.

28 Márpedig kétségtelen, hogy az említett időpontban az olasz hatóságok még nem térítették vissza a jogellenesen kifizetett összes támogatási összeget, és így a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltakat részben még nem teljesítették.

29 Az Olasz Köztársaság által felhozott azon jogalapot illetően, miszerint a kedvezményezett vállalkozások nagy száma és a visszatérítendő összegek meghatározásához szükséges információk hiánya miatt ideiglenesen teljesen lehetetlen volt számára a szóban forgó támogatások visszatérítése, már ehelyütt meg kell jegyezni, hogy a Bíróság a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet 22. és 23. pontjában már elutasított egy ehhez hasonló érvet.

30 E tekintetben a Bíróság – miután ismertette az állandó ítélkezési gyakorlatot, amelynek alapján, ha a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatás megszüntetését előíró bizottsági határozatot nem támadják meg közvetlen keresettel, vagy az ilyen keresetet elutasítják, a kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset ellen a tagállamok által felhozható egyetlen védekezési jogalap az, amely az említett határozat megfelelő végrehajtásának teljes lehetetlenségén alapul – az ítélet 22. és 23. pontjában emlékeztetett arra, hogy sem a belső, akár leküzdhetetlen nehézségektől való félelem, sem az a tény, hogy a szóban forgó tagállamnak meg kell vizsgálnia minden egyes érintett vállalkozás egyedi helyzetét, nem igazolhatja azt, hogy e tagállam nem tartja tiszteletben az uniós jog alapján őt terhelő kötelezettségeket.

31 Ezenkívül meg kell állapítani, hogy az Olasz Köztársaság által 2006-tól a szóban forgó jogellenes támogatások összegének meghatározásával és visszatéríttetésével kapcsolatos nehézségek leküzdése érdekében végrehajtott intézkedések alkalmasnak bizonyultak e visszatérítttetés előmozdítására, amint azzal egyébiránt az említett tagállam is érvel, továbbá a 2000/128 határozat végrehajtását érintő késedelem lényegében e tagállam késedelmes fellépésének tudható be, amely tagállam az említett intézkedéseket csak több mint két évvel a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletet követően fogadta el. E tekintetben nincs jelentősége annak a ténynek, hogy az érintett tagállam tájékoztatta a Bizottságot az említett támogatások visszatérítttetésében tapasztalt nehézségekről és az azok leküzdésére alkalmazott megoldásokról.

32 Egyébiránt, bár az Olasz Köztársaságnak a kedvezményezetteknek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatási program keretében nyújtott támogatások összegének meghatározásához hosszabb időre volt szüksége annál, mint ha egyedi támogatásról lett volna szó, amely tényt figyelembe lehet venni a kényszerítő bírság alapösszegének megállapításakor, az e tagállam által adott magyarázatból azonban nem derül ki, hogy a szóban forgó támogatások visszatérítttetése érdekében hozott intézkedések végrehajtását folyamatosan és hatékonyan ellenőrizték-e, ahogyan azt az ilyen esetekben hozott kötelezettségszegést megállapító ítéletben foglaltak teljesítése megköveteli.

33 Az Olasz Köztársaság tehát nem állíthatja érvényesen, hogy meghozta a szóban forgó támogatásokra vonatkozó visszatérítttetési eljárás lefolytatásához szükséges valamennyi intézkedést.

34 E körülmények között meg kell állapítani, hogy az Olasz Köztársaság, mivel a Bizottság által az EK 228. cikk alapján 2008. február 1-jén kibocsátott, indokolással ellátott véleményben szabott határidőre nem hozta meg a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben, a 2000/128 bizottsági határozatban jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősített támogatásoknak a kedvezményezettekkel való visszatérítttetése tárgyában hozott ítéletben foglaltak teljesítéséhez szükséges

valamennyi intézkedést, nem teljesítette az e határozatból, valamint az EK 228. cikk (1) bekezdéséből eredő kötelezettségeit.

V – A pénzügyi szankciókról

35 A Bíróság – miután megállapította, hogy az Olasz Köztársaság az említett, indokolással ellátott véleményben szabott határidőre nem teljesítette a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltakat – az EK 228. cikk (2) bekezdésének harmadik albekezdése értelmében átalányösszeg vagy kényszerítő bírság fizetésére kötelezheti e tagállamot.

36 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság feladata, hogy minden esetben az elé terjesztett ügy körülményei szerint, a meggyőzés és visszatartás szerinte szükséges mértéke alapján meghatározza a kötelezettségszegést megállapító korábbi ítéletben foglaltak lehető leghamarabb történő teljesítésének biztosításához és az uniós jog hasonló megsértése megismétlődésének megelőzéséhez szükséges megfelelő pénzügyi szankciókat (a C-407/09. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 2011. március 31-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-2467. o.] 29. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

37 A Bizottság javaslatai tehát nem kötik a Bíróságot, azok csak hasznos hivatkozási alapként szolgálnak. Ugyanígy a Bizottság közleményeiben foglalt iránymutatások sem kötik a Bíróságot, hanem hozzájárulnak az átláthatóság, az előreláthatóság és a jogbiztonság biztosításához az előbbi intézmény tevékenységével kapcsolatban (a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben hozott ítélet 112. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A – *A kényszerítő bírságról*

1. A felek érvei

38 A Bizottság „Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 260. cikkének végrehajtása. A jogsértési eljárások keretében a Bizottság által a Bíróságnak javasolt átalányösszegek és kényszerítő bírságok meghatározásához használt adatok naprakésszé tétele" [nem hivatalos fordítás] című, 2010. július 20-i SEC(2010) 923 közleménnyel (a továbbiakban: 2010. évi közlemény) naprakésszé tett, az EK 228. cikk végrehajtásáról szóló, 2005. december 13-i SEC(2005) 1658 közleményében ismertetett számítási módszerre hivatkozva úgy véli, hogy az eredetileg napi 285 696 euróban meghatározott, később a 2010. évi közlemény alapján napi 244 800 euróra mérsékelt kényszerítő bírság – amelynek összegét 600 euró alap-átalányösszeg, 8-as súlyossági együttható, 3-as időtartam-együttható és 17-es *n* szorzótényező alapulvételével állapította meg – megfelel a jogsértés súlyának és időtartamának, továbbá figyelembe veszi az ilyen bírság kényszerítő és visszatartó hatásának szükségességét is.

39 E tekintetben a Bizottság azzal érvel, hogy egyrészt az EK-Szerződés állami támogatásokra vonatkozó rendelkezései a belső piac megvalósításának sarokkövei, ami kitűnik többek között az EK 87. cikk szerkezetéből és a Bíróság ítélkezési gyakorlatából. Másrészt a jogellenes támogatások visszatérítettése elmaradásának káros hatásai annál is inkább jelentősek, mivel e támogatások nagy összegűek és sok vállalkozásnak nyújtották őket, amely vállalkozások egyébiránt különböző gazdasági ágazatokba tartoznak. A Bizottság arra is hivatkozik, hogy a Bírósághoz fordulás időpontjában a jogsértés már 62 hónapja fennállt. A Bizottság megállapítja továbbá, hogy az értékelését megerősíti a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 118–120. pontja.

40 Az Olasz Köztársaság azt állítja, hogy a Bizottság által kért bírság aránytalan és megalapozatlan. A bírság összege nem veszi figyelembe egyrészt az ezen tagállamot terhelő kötelezettség teljesítésében bekövetkezett előrehaladást, amelynek következtében a visszatéríttetendő támogatások 70 %-ának megfelelő összeget ténylegesen visszatérítettek az érintett vállalkozások, másrészt a szóban forgó visszatéríttetéssel együttjáró nehézségeket. Az említett tagállam a súlyossági együttható aránytalanságával érvel, amelyet szerinte 1-esként kellene meghatározni, tekintettel a Bizottság által a C-278/01. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2003. november 25-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-14141. o.) alapjául szolgáló, emberi egészséggel és környezetvédelemmel kapcsolatos kérdésekre vonatkozó eljárásban javasolt 4-es együtthatóra.

41 Végül az Olasz Köztársaság azzal érvel, hogy a Bíróságnak hozzá kell igazítania a bírság összegét az érintett tagállamot terhelő kötelezettség teljesítésében elért előrehaladáshoz, amint azt a fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott ítéletben is tette. Ennek elmaradása önmagában jelentős hiba, amely kihat a Bizottság által javasolt számítási módozatokra is.

2. A Bíróság álláspontja

a) A kényszerítő bírság kiszabásának elvéről

42 A Bíróság kimondta, hogy a kényszerítő bírság kiszabása főszabály szerint csak akkor igazolt, ha a korábbi ítéletben foglaltak teljesítésének elmulasztásán alapuló kötelezettségszegés fennmarad a tényállás Bíróság általi vizsgálatáig (a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 59. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 Ezenfelül a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatások visszatéríttetését illetően a Bíróság ítélkezési gyakorlata, valamint az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.) (13) preambulumbekezdése és 14. cikkének (3) bekezdése megköveteli, hogy a támogatást nyújtó tagállam ténylegesen és késedelem nélkül visszatérítse azokat a jogellenesen nyújtott támogatások visszatérítttetését előíró bizottsági határozat hatékony érvényesülésének garantálása érdekében (lásd ebben az értelemben a C-232/05. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2006. október 5-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-10071. o.] 42., 43. és 50. pontját).

44 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a jelen eljárás szóbeli szakasza befejezésének időpontjában a szóban forgó támogatások döntő részét nem térítették vissza, ami gátolja a hatékony versenynek a 659/1999 rendelet (13) preambulumbekezdésében is említett helyreállítását.

45 E körülmények között a Bíróság úgy véli, hogy az Olasz Köztársaság kényszerítő bírság fizetésére kötelezése megfelelő pénzügyi eszköz arra, hogy ez utóbbit ösztönözze a megállapított kötelezettségszegés megszüntetéséhez, valamint a 2000/128 határozat és a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltak maradéktalan teljesítésének biztosításához szükséges intézkedések elfogadására.

b) A kényszerítő bírság kiszabásáról

46 A jelen ügyben a kényszerítő bírság kiszabásához meg kell határozni először is a formáját, másodszor az alapösszegét, harmadszor a megszűnésének feltételeit.

i. A kényszerítő bírság formájáról

47 A kényszerítő bírság formájának megállapításakor figyelembe kell venni a 2000/128 határozatban a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatási program keretében nyújtott támogatások visszatérítésének az Olasz Köztársaság által felhozott sajátosságát.

48 A bírság összegének a Bizottság által javasolt állandó jellegét illetően úgy tűnik, hogy az Olasz Köztársaság különösen nehezen fogja tudni rövid időn belül teljesen végrehajtani a 2000/128 határozatot, és így különösen nehezen fogja tudni teljesíteni a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltakat, tekintettel arra, hogy a szükséges eljárás jelentős számú vállalkozást érint.

49 E sajátosságra tekintettel elképzelhető, hogy az említett tagállam jelentősen növeli a 2000/128 határozat végrehajtásának fokát, anélkül hogy rövid időn belül annak teljes végrehajtását elérné. Ha a bírság összege állandó lenne, annak teljes összegét mindaddig követelni lehetne, amíg az érintett tagállam nem hajtja végre teljes mértékben az említett határozatot. E körülmények között az olyan szankció, amely figyelembe veszi a tagállam által a kötelezettségei végrehajtásában elért esetleges eredményeket, az adott ügy körülményeinek megfelelőnek, és így a megállapított kötelezettségszegéssel arányosnak tűnik (lásd analógia útján a fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott ítélet 48. és 49. pontját).

50 E tekintetben azt is meg kell állapítani, hogy a jogellenes állami támogatások visszatérítését illetően az érintett tagállam feladata, hogy bizonyítsa az említett támogatások neki való visszatérítését, amint az a jóhiszemű együttműködés elve alapján a Szerződés rendelkezései teljes mértékben való tiszteletben tartásának biztosításához szükséges, illetve amint az a jelen ügyben a 2000/128 határozat 4. cikkéből is következik (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 75. pontját). Ezzel összefüggésben a jelen ügyben

a bírság összegének megállapításához csak akkor lehet figyelembe venni az említett támogatások visszatérítését, ha arról a Bizottságot tájékoztatták, és ez utóbbinak lehetősége volt az e tekintetben vele közölt bizonyíték megfelelő jellegét értékelni.

51 A fentiek fényében ahhoz, hogy a kényszerítő bírság megfeleljen a jelen ügy körülményeinek, és arányos legyen a megállapított kötelezettségszegéssel, az összegét az alperes tagállam által a 2000/128 határozat végrehajtásában elért eredmény figyelembevételével kell megállapítani (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott ítélet 50. pontját), amennyiben az ügy irataiból az derül ki, hogy e tagállam közvetlen és megbízható bizonyítékot tud szolgáltatni az említett végrehajtásról, és ennek megfelelően változó összegű bírság bizonyul alkalmazandónak. Márpedig a jelen ügyben az Olasz Köztársaság egy DVD-t csatolt a viszonválaszához, amely fizetési értesítések formájában olyan bizonyítékokat tartalmaz, amelyek közvetlenül és megbízhatóan bizonyítják a már visszatérített jogellenes támogatásokkal kapcsolatos pénzeszközmozgásokat. A Bíróság írásbeli kérdésére a Bizottság azt válaszolta, hogy ezeknek az egyes vállalkozásokra vonatkozó fizetési értesítéseknek a viszonválaszhoz szintén csatolt összesítő táblázattal való összevetése megerősíti az Olasz Köztársaságnak a már visszatérített támogatások összegével – 63 062 555 euró – kapcsolatos állításait. E körülmények között az ilyen fizetési értesítéseknek az említett tagállam általi benyújtása a jelen ügyben szóban forgó kötelezettségei teljesítése közvetlen és megbízható bizonyítékának tekinthető.

52 Ezzel együtt az Olasz Köztársaságot arra kell kötelezni, hogy rendszeres időközönként fizessen egy olyan összeget, amelyet az alapösszeg és a következő összefüggés szorzataként kell meghatározni: azon jogellenes támogatásoknak a jelen ítélet kihirdetésének időpontjában még nem visszatéríttetett összes támogatáshoz viszonyított százalékos aránya, amelyekre vonatkozóan a visszatérítttetés még nem történt meg, vagy azt nem bizonyították (lásd analógia útján a fent hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott ítélet 50. pontját).

53 Ezzel összefüggésben a jelen ügyben a bírság összegének megállapításához csak akkor lehet figyelembe venni az említett támogatások visszatérítését, ha arról a Bizottságot tájékoztatták, és ez utóbbinak lehetősége volt az e tekintetben vele közölt bizonyíték megfelelő jellegét értékelni (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 75. pontját).

54 Ennélfogva a kényszerítő bírságra vonatkozóan félévenkénti esedékességet kell megállapítani annak érdekében, hogy a Bizottság értékelni tudja a visszatéríttetésnek az adott időszak végén fennálló helyzethez képesti előrehaladását, és eközben az alperes tagállamnak is elég ideje legyen azon adatok összegyűjtéséhez és a Bizottsághoz való továbbításához, amelyek az adott időszak tekintetében bizonyítják a jogellenesen kifizetett összegek visszatérítését.

55 Következésképpen a kényszerítő bírságot félévente kell majd fizetni, az összegét pedig az alapösszeg és a következő összefüggés szorzataként kell meghatározni: azon jogellenes támogatásoknak a jelen ítélet kihirdetésének időpontjában még nem visszatéríttetett összes támogatáshoz viszonyított százalékos aránya, amelyekre vonatkozóan az érintett időszak alatt a visszatéríttetés még nem történt meg, vagy azt nem bizonyították.

ii. A kényszerítő bírság alapösszegéről

56 Emlékeztetni kell arra, hogy az e területen rendelkezésére álló mérlegelési jogkörének gyakorlása során a Bíróság feladata, hogy úgy határozza meg a kényszerítő bírságot, hogy az egyrészt megfeleljen a körülményeknek, másrészt arányos legyen a megállapított kötelezettségszegéssel, valamint az érintett tagállam fizetési képességével (a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 114. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

57 A Bíróság mérlegelése keretében tehát az uniós jog egységes és tényleges alkalmazása céljából előírt kényszerítő bírság kényszerítő jellegének biztosítása érdekében figyelembe veendő alapszempontok főszabály szerint a következők: a jogsértés időtartama, a jogsértés súlya és a szóban forgó tagállam fizetési képessége. E szempontok alkalmazásához a Bíróságnak figyelembe kell vennie különösen az ítéletben foglaltak teljesítése elmaradásának a magán- és közérdekeket érintő következményeit, továbbá azt, hogy a szóban forgó tagállamot milyen sürgősen kell a kötelezettségei teljesítésére szorítani (a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-énn hozott ítélet 115. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

58 A jogsértés időtartamát illetően az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság feladata, hogy ezen időtartamot a tények Bíróság általi mérlegelésének időpontja alapján értékelje, nem pedig azon időpont alapján, amikor a Bizottság a Bírósághoz fordult (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 116. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

59 Mivel az Olasz Köztársaság nem tudta bizonyítani, hogy már véget vetett a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben foglaltak teljes körű teljesítésére vonatkozó kötelezettsége megszegésének, amint azt a Bíróság a jelen ítélet 44. pontjában megállapította, úgy kell tekinteni, hogy e kötelezettségszegés több mint hét éve fennáll, ami kétségtelenül jelentős idő.

60 A jogsértés súlyosságát illetően emlékeztetni kell a Szerződésnek a versenyre és különösen az állami támogatásokra vonatkozó rendelkezései alapvető jellegére, amely rendelkezések az Európai Unióra ruházott lényeges feladatok egyikének kifejeződését jelentik. A szóban forgó kényszerítő bírság célravezetőségének és összegének a Bíróság általi értékelése időpontjában ezen alapvető jelleg az EUSZ 3. cikk (3) bekezdéséből, vagyis a belső piac létrehozásából, valamint a belső piacról és a versenyről szóló 27. jegyzőkönyvből következik, amely jegyzőkönyv az EUSZ 51. cikk alapján a Szerződések szerves részét képezi, és amelynek értelmében a belső piac olyan rendszert foglal magában, amely biztosítja azt, hogy a verseny ne torzuljon.

61 E tekintetben a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatások visszatéríttetése arra irányul, hogy megszüntesse a verseny azon versenyelőnyből fakadó torzulását, amelyet a támogatás kedvezményezettje a piacon a versenytársaival szemben élvezett, helyreállítva ezzel az említett támogatás nyújtása előtti helyzetet (lásd ebben az értelemben a C-348/93. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1995. április 4-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-673. o.] 27. pontját).

62 Ezenkívül a visszatérítettés nem csak a szóban forgó támogatás összeegyeztethetetlen jellegét szankcionálja, hanem a tagállamnak az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében szereplő azon kettős kötelezettsége megszegését is, amelynek alapján egyrészt tájékoztatni köteles a Bizottságot a támogatások nyújtására és módosítására irányuló szándékairól, másrészt nem hajthatja végre a tervezett intézkedéseket az ezen eljárásban hozandó végleges határozat megszületése előtt.

63 Végül hozzá kell tenni, hogy a jelen ügyben – azon kívül, hogy a szóban forgó jogellenes támogatások jelentős összegük, a kedvezményezettjeik különösen nagy száma és a kedvezményezettek részére gazdasági ágazattól függetlenül való nyújtásuk miatt különösen károsan hatottak a versenyre, amint azt a Bizottság megalapozottan megállapította – kétségtelen, hogy a szóban forgó összegek döntő részét még nem térítették vissza, illetve erre vonatkozóan a Bizottság nem kapott bizonyítékot.

64 Ezzel együtt meg kell állapítani, hogy – amint az a tárgyaláson folytatott vitából is kitűnik – az Olasz Köztársaság és a Bizottság egyetértenek a nyújtott támogatások összesített összegében, amely 251 271 032,37 eurót tesz ki. Ezenfelül a Bizottság elismeri, hogy összesen 63 062 555 eurónyi támogatást visszatérítettnek kell tekinteni.

65 Ami az Olasz Köztársaság fizetési képességét illeti, a Bíróság már több alkalommal kimondta, hogy az a számítási mód, amelynek értelmében a Bizottság azt javasolja, hogy az alapösszeget szorozzák meg a szóban forgó tagállamra alkalmazandó speciális együtthatóval, megfelelő mód arra, hogy tükrözze az érintett tagállam fizetetési képességét úgy, hogy emellett fenntartja az egyes tagállamok közötti ésszerű különbséget (a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 123. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ennélfogva – amint azt a Bizottság a 2010. évi közlemény alapján teszi – figyelembe kell venni az érintett tagállambeli inflációt és e tagállam bruttó hazai termékét.

66 Mindazonáltal a Bíróságnak a kényszerítő bírság alapösszegének a jelen ügyben való meghatározása során figyelembe kell vennie a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatási program keretében nyújtott támogatások visszatéríttetésének a jelen ítélet 32. pontjában szereplő sajátosságait.

67 A fenti megfontolások alapján a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a jelen ügyben 30 millió euró alapösszegű, félévente fizetendő kényszerítő bírságot helyénvaló kiszabni.

68 Következésképpen az Olasz Köztársaságot kötelezni kell arra, hogy fizessen a Bizottságnak az „Európai Unió saját forrásai" számlára kényszerítő bírságot – amelynek összege megegyezik a 30 millió eurós alapösszeg, valamint a jogellenes és a közös piaccal összeegyeztethetetlen azon támogatásoknak a jelen ügyben hozott ítélet kihirdetésének időpontjában még nem visszatéríttetett összes támogatáshoz viszonyított százalékos aránya szorzatával, amelyekre vonatkozóan az érintett időszak alatt a visszatéríttetés még nem történt meg, vagy azt nem bizonyították –, a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén hozott ítéletben foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedések végrehajtásában való késedelem fennállása alatt

félévente, a jelen ügyben hozott ítélet kihirdetésétől az említett 2004. április 1-jén hozott ítéletben foglaltak teljesítéséig.

iii. A kényszerítő bírság megszűnésének feltételeiről

69 Emlékeztetni kell arra, hogy – amint az a jelen ítélet 51. pontjából kitűnik – az érintett tagállam feladata, hogy közvetlen és megbízható bizonyítékot szolgáltasson a Bizottságnak a 2000/128 határozat végrehajtásáról és a szóban forgó jogellenes támogatási összegek tényleges visszatérítéséről.

70 E tekintetben, abban az esetben, ha a kedvezményezett vállalkozás visszatéríti a szóban forgó jogellenes támogatásokat, az Olasz Köztársaság köteles benyújtani a visszatérítendő jogellenes támogatások visszatérített részének állítása szerint megfelelő egyes pénzeszközmozgásokat igazoló fizetési értesítéseket.

71 Egyéb esetekben a megkövetelt bizonyíték jellegét hozzá kell igazítani azon ténybeli helyzetek sajátosságaihoz, amelyekkel a szóban forgó tagállam a visszatéríttetés során találkozik.

72 Azon eseteket illetően, amelyekben a szóban forgó támogatásokat fizetésképtelenné vált vagy fizetésképtelenségi eljárás alá vont vállalkozásokkal kell visszatéríttetni, amely eljárás célja az eszközök értékesítése és a tartozások kiegyenlítése, emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az a tény, hogy a vállalkozások nehéz helyzetben vannak vagy fizetésképtelenné váltak, nem érinti a visszatérítési kötelezettséget (lásd különösen a C-280/05. sz., Bizottság kontra Olaszország

ügyben 2007. december 6-án hozott ítélet 28. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

73 Szintén az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében főszabály szerint a korábbi helyzet visszaállítható, és a jogellenesen nyújtott támogatásokból eredő versenytorzulás kiküszöbölhető az érintett támogatások visszatérítésére vonatkozó követelésnek a követelések jegyzékébe való felvételével (a C-331/09. sz., Bizottság kontra Lengyelország ügyben 2011. április 14-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-2933. o.] 60. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

74 A kényszerítő bírság összegének a jelen ügyben való megállapítása keretében tehát az Olasz Köztársaságnak bizonyítékot kell szolgáltatnia a Bizottság számára a szóban forgó követeléseknek fizetésképtelenségi eljárás keretében a követelések jegyzékébe való felvételéről. Ha ez nem lehetséges, e tagállamnak be kell számolnia minden olyan körülményről, amely bizonyíthatja, hogy a kellő gondossággal járt el e tekintetben. Konkrétabban abban az esetben, ha a valamely követelésnek a követelések jegyzékébe való felvétele iránti kérelmet elutasítják, a tagállamnak bizonyítania kell, hogy a nemzeti jog alapján megindított minden olyan eljárást, amely alkalmas az említett elutasítás vitatására.

75 Következésképpen a Bizottság állításaival ellentétben a kényszerítő bírság összegének a jelen ügyben való megállapítása keretében, a fizetésképtelenné vált vagy fizetésképtelenségi eljárás alá vont vállalkozásokat illetően nem lehet azt követelni az Olasz Köztársaságtól, hogy ne csak a követeléseknek az említett vállalkozásokat terhelő követelések jegyzékébe való felvételét bizonyítsa, hanem az eszközeik piaci körülmények közötti értékesítését is. Amint azzal az említett tagállam megalapozottan érvel, a Bizottságnak a jelen ítéletben foglaltak teljesítése címén járó kényszerítő bírságok megfizetése iránti felhívása teljesítése során nem kell számításba venni azokat az összegeket, amelyeket a fizetésképtelenné vált vállalkozások még nem térítettek vissza, de amelyek visszatérítttetése érdekében az említett tagállam a kellő gondossággal járt el. Ellenkező esetben a kényszerítő bírság elvesztené a körülményeknek megfelelő és a megállapított kötelezettségszegéssel arányos, a jelen ítélet 49. pontjában szereplő jellegét, mivel olyan pénzügyi terhet róna az Olasz Köztársaságra, amely a

fizetésképtelenségi eljárás jellegéből és annak időtartama csökkentésének lehetetlenségéből ered, illetve amelyet e tagállam nem tud közvetlenül befolyásolni.

76 Azon eseteket illetően, amelyekben a szóban forgó jogellenes támogatásokat olyan vállalkozásokkal kell visszatéríttetni, amelyekkel szemben sikertelen egyedi vagyonbiztosítási és végrehajtási intézkedéseket hoztak, emlékeztetni kell arra, hogy az érintett tagállam feladata, hogy meghozza és közölje a Bizottsággal a jogellenes támogatások visszatérítését lehetővé tevő valamennyi intézkedést, valamint szükség esetén azokat, amelyek az említett vállalkozások bírósági úton történő felszámolására irányulnak, és amelyek következtében a tagállam érvényesítheti követeléseit e vállalkozások eszközei terhére (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2007. december 6-án hozott ítélet 28. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Következésképpen a tagállam feladata bizonyítani, hogy először is fizetésképtelenségi eljárás indult az érintett vállalkozásokkal szemben, másodszor a követeléseket a jelen ítélet 72–74. pontjában felidézett elveknek megfelelően felvették az e vállalkozásokat terhelő követelések jegyzékébe.

77 Azon eseteket illetően, amelyekben a szóban forgó jogellenes támogatásokat már megszűnt vállalkozásokkal kellene visszatéríttetni, az azok cégjegyzékből való törlésének bizonyítéka elegendő a megszűnés és a támogatások visszatérítésének emiatt való lehetetlensége bizonyításához.

78 Végül azon eseteket illetően, amelyekben a szóban forgó jogellenes támogatások visszatérítése iránti meghagyást megtámadták a nemzeti bíróságok előtt, az érintett tagállam feladata, hogy a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatások tényleges visszatéríttetése követelményének megfelelően vitasson minden olyan nemzeti határozatot, amely megakadályozná a Bizottság határozatának érvényesülését, különösen akkor, ha ez az elévülésre (lásd analógia útján a C-24/95. sz. Alcan Deutschland ügyben 1997. március 20-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-1591. o.] 34. és 38. pontját) vagy a bizonyításra vonatkozó szabályok alkalmazása miatt következne be, mint a jelen ügyben is. Ennek következtében, illetve a jelen ítélet 74. pontjában szereplőkhöz hasonló okok miatt az ilyen gondosságra vonatkozó bizonyíték elegendő az érintett

támogatásoknak a még nem visszatérített és a kényszerítő bírság összegének megállapításakor figyelembe veendő támogatások köréből való kizárásához.

B – *Az átalányösszegről*

1. A felek érvei

79 A Bizottság a 2010. évi közleménnyel naprakésszé tett, 2005. december 13-i közleményében ismertetett számítási módszerre hivatkozva úgy véli, hogy az eredetileg napi 31 744 euróban meghatározott, később az előbbi közlemény alapján napi 27 200 euróra mérsékelt átalányösszeg – amelynek összegét 200 euró alap-átalányösszeg, 8-as súlyossági együttható, 3-as időtartam együttható és 17-es *n* szorzótényező alapulvételével állapította meg úgy, hogy ezt az összeget megszorozta a jogsértés 2004. április 1-je és a jelen ítélet kihirdetésének időpontja közötti fennállása napjainak számával – megfelel a jogsértés súlyának, továbbá figyelembe veszi a visszatartó hatás szükségességét is.

80 A Bizottság a számítási módszerét illetően azzal érvel, hogy annak minden egyes esetben a releváns körülmények – nevezetesen a kötelezettségszegés fennállásának időtartama az azt megállapító ítélet kihirdetése óta, az érintett köz- és magánérdekek, valamint az Olasz Köztársaság magatartása – összességétől függőnek kell maradnia. Tekintettel arra, hogy e tagállam egyrészt a 2000/128 határozat elfogadása után tíz évvel, illetve a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén hozott ítélet kihirdetése után hat évvel sem teljesítette kötelezettségeit, másrészt a szóban forgó támogatásokat a kedvezményezettek gazdasági ágazatától függetlenül és főként olasz vállalkozásoknak nyújtotta, a Bizottság úgy véli, hogy a Bíróság elé terjesztett javaslata megfelelő.

81 Az Olasz Köztársaság azt állítja, hogy az átalányösszeg mértéke nem arányos a magatartásával és a felrótt jogsértéssel esetlegesen okozott kárral, figyelembe véve különösen a fent hivatkozott Bizottság kontra Franciaország ügyben 2005. július 12-én hozott ítéletet. E tagállam e tekintetben az ügynek a 2000/128 határozat összetettségével és rövid időn belül történő végrehajtása lehetetlenségével kapcsolatos sajátos körülményeit, valamint az eljárás során tanúsított pozitív hozzáállását hangsúlyozza.

2. A Bíróság álláspontja

a) Az átalányösszeg kiszabásának elvéről

82 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az EK 228. cikk (2) bekezdésében szereplő eljárás céljaira tekintettel a Bíróság az említett cikk keretében rendelkezésére álló mérlegelési jogkörének gyakorlása során jogosult halmazatban kiszabni kényszerítő bírságot és átalányösszeget (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Franciaország ügyben 2005. július 12-én hozott ítélet 83. pontját).

83 Az átalányösszeg kiszabására minden egyes esetben továbbra is a megállapított kötelezettségszegés jellemzőivel, valamint az EK 228. cikk alapján megindított eljárás során az érintett tagállam által tanúsított magatartással összefüggő, releváns tényezők összessége alapján kell, hogy sor kerüljön. E tekintetben az említett rendelkezés széles mérlegelési jogkört biztosít a Bíróság számára annak eldöntésében, hogy kiszab-e vagy sem ilyen szankciót (a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 144. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

84 A jelen ügyben a szóban forgó kötelezettségszegésnek a jelen ítélet 60–63. pontjában megállapított súlyosságán kívül meg kell jegyezni, hogy az eljárás szóbeli szakasza befejezésének időpontjában, vagyis több mint hét évvel a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén hozott ítélet kihirdetése, illetve több mint tizenkét évvel a 2000/128 határozat 1999. május 11-i elfogadása után az Olasz Köztársaság még mindig nem tudta pontosan meghatározni a visszatérítendő támogatások végleges összesített összegét, amint az e tagállam viszonválaszából is kitűnik.

85 Ezenkívül az említett tagállam a legjobb esetben is csak két évvel az ugyanezen Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet kihirdetése után hozta meg az első jelentősebb intézkedéseket a 2000/128 határozatban jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatások meghatározásával és visszatérítésével kapcsolatos nehézségek leküzdésére, amint az a jelen ítélet 10–19. pontjából következik, és amint azt az Olasz Köztársaság a tárgyaláson elismerte. Különösen az kifogásolható, hogy a szóban forgó jogellenes támogatások visszatérítése iránti meghagyásoknak az olasz bíróságok általi felfüggesztése okozta eljárási probléma megoldására irányuló 2008. április 8-i 59. sz. törvényrendelet elfogadására csak a 2008. február 1-jei, indokolással ellátott véleményben szabott határidő lejártát követően került sor, és a törvényrendelet csak részlegesen tette lehetővé az említett határozatban szereplő támogatások visszatérítésének érintő késedelem orvoslását (lásd analógia útján a C-304/09. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-13903. o.] 40–42. pontját és a C-305/09. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2011. május 5-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-3225. o.] 38–40. pontját).

86 Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a tagállamnak az esedékes összegek tényleges visszatérítését kell elérnie, a megállapított határidőn túli, késedelmes visszatérítés nem felel meg a Szerződésből eredő követelményeknek (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2011. május 5-én hozott ítélet 27. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

87 E tekintetben nem lehet elfogadni az Olasz Köztársaság által igazolásként felhozott azon körülményt, hogy az említett ítéletben foglaltak teljesítésének késedelme a szóban forgó jogellenes támogatások kedvezményezettjei meghatározásához és a támogatások velük való visszatérítéséhez megvalósítandó intézkedések összetettségével összefüggő belső nehézségeknek tudható be. Amint azt a Bíróság több alkalommal

kimondta, egyrészt az uniós jogból eredő kötelezettségek nem teljesítésének igazolása végett a tagállam nem hivatkozhat kifogásként belső jogrendszerének rendelkezéseire, gyakorlatára vagy helyzeteire (lásd különösen a C-568/07. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-4505. o.] 50. pontját), másrészt a jogellenes támogatás visszatéríttetés útján történő megszüntetése a jogellenessége megállapításának logikus következménye, e következmény pedig nem függhet attól, hogy a támogatást milyen formában nyújtották (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Lengyelország ügyben hozott ítélet 54. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

88 Meg kell tehát állapítani, hogy az Olasz Köztársaságnak felrótt kötelezettségszegés különösen jelentős ideig és – egyébiránt – a jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatási program keretében nyújtott támogatások visszatérítttetésével kapcsolatos nehézségektől függetlenül állt fenn.

89 Ezenfelül a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a megállapított kötelezettségszegés jogi és ténybeli háttere utalhat arra, hogy az uniós jog hasonló megsértése jövőbeni ismétlődésének a hatékony megakadályozása szükségessé teszi visszatartó erejű intézkedés meghozatalát (lásd ebben az értelemben a C-121/07. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2008. december 9-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-9159. o.] 69. pontját).

90 Meg kell állapítani különösen, hogy a Bíróság az Olasz Köztársaságra vonatkozóan már több olyan ítéletet hozott az EK 88. cikk (2) bekezdése alapján, amelyben megállapította, hogy kötelezettségszegést követett el azzal, hogy nem térítttetett vissza késedelem nélkül és hatékonyan jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatási programok keretében nyújtott támogatásokat.

91 A 2000/128 határozat késedelem nélküli és hatékony végrehajtása elmaradásának a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén hozott ítéletben való megállapításán kívül ugyanis, az amely ítéletben foglaltak teljesítésének elmaradása a jelen eljárás tárgyát képezi, a Bíróság az Olasz Köztársaság kötelezettségszegését állapította meg többek között a C-207/05. sz., Bizottság kontra

Olaszország ügyben 2006. június 1-jén hozott ítéletben, a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2007. december 6-án hozott ítéletben, a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2010. december 22-én hozott ítéletben és a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2011. május 5-én hozott ítéletben.

92 A fentiekre tekintettel a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a jelen ügyben igazolható az Olasz Köztársaság átalányösszeg megfizetésére való kötelezése.

b) Az átalányösszeg mértékéről

93 Ha a Bíróság átalányösszeg kiszabásáról határoz, a mérlegelési jogkörének gyakorlása keretében e szankciót oly módon kell meghatároznia, hogy az egyrészt a körülményekhez igazodjon, másrészt arányban álljon a megállapított kötelezettségszegéssel és az érintett tagállam fizetési képességével (lásd a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2011. március 31-én hozott ítélet 31. pontját).

94 Az e tekintetben releváns szempontok között szerepel többek között a kötelezettségszegés fennállásának időtartama az azt megállapító ítélet kihirdetése óta, valamint a jogsértés súlyossága (lásd a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben 2009. július 7-én hozott ítélet 147. és 148. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

95 A jelen ítélet 58–63., 84. és 85. pontjában kifejtett, a kötelezettségszegés időtartamára és súlyosságára vonatkozó megfontolások mellett figyelembe kell venni az Olasz Köztársaság által felhozott, azt bizonyító körülményeket, hogy a szóban forgó jogellenes támogatások visszatérítettését kényes kérdéssé tette az, hogy egyrészt e támogatásokat támogatási program keretében nyújtották, másrészt a 2000/128 határozat a szóban forgó támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét feltételekhez kötötte, harmadrészt – ennek következtében – e határozat végrehajtásához e tagállamnak

előzetesen meg kellett állapítania, hogy kik voltak az említett támogatások kedvezményezettjei, illetve hogy az egyes kedvezményezettek mekkora összeget kaptak.

96 A fentiek összességére tekintettel a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a jelen ügy körülményei helyes értékelésének megfelel, ha az Olasz Köztársaság által az EK 228. cikk (2) bekezdésének harmadik albekezdése alapján fizetendő átalányösszeget 30 millió euróban állapítja meg.

97 Következésképpen az Olasz Köztársaságot kötelezni kell, hogy fizessen a Bizottságnak „az Európai Unió saját forrásai" számlára 30 millió euró átalányösszeget.

VI – A költségekről

98 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a értelmében a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Az Olasz Köztársaságot, mivel a kötelezettségszegés megállapítást nyert, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) Az Olasz Köztársaság, mivel az Európai Közösségek Bizottsága által az EK 228. cikk alapján 2008. február 1-jén kibocsátott, indokolással ellátott

véleményben szabott határidőre nem hozta meg a C-99/02. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén, az Olaszország által a foglalkoztatás támogatása érdekében nyújtott támogatásról szóló, 1999. május 11-i 2000/128/EK bizottsági határozatban jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősített támogatásoknak a kedvezményezettekkel való visszatérítettése tárgyában hozott ítéletben foglaltak teljesítéséhez szükséges valamennyi intézkedést, nem teljesítette az e határozatból, valamint az EK 228. cikk (1) bekezdéséből eredő kötelezettségeit.

2) **A Bíróság kötelezi az Olasz Köztársaságot, hogy fizessen az Európai Bizottságnak az „Európai Unió saját forrásai" számlára kényszerítő bírságot – amelynek összege megegyezik a 30 millió eurós alapösszeg, valamint a jogellenes és a közös piaccal összeegyeztethetetlen azon támogatásoknak a jelen ügyben hozott ítélet kihirdetésének időpontjában még nem visszatérítettett összes támogatáshoz viszonyított százalékos aránya szorzatával, amelyekre vonatkozóan az érintett időszak alatt a visszatérítettés még nem történt meg, vagy azt nem bizonyították –, a C-92/02. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén hozott ítéletben foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedések végrehajtásában való késedelem fennállása alatt félévente, a jelen ügyben hozott ítélet kihirdetésétől az említett 2004. április 1-jei ítéletben foglaltak teljesítéséig.**

3) **A Bíróság kötelezi az Olasz Köztársaságot, hogy fizessen az Európai Bizottságnak az „Európai Unió saját forrásai" számlára 30 millió euró átalányösszeget.**

4) **A Bíróság az Olasz Köztársaságot kötelezi a költségek viselésére.**

Aláírások